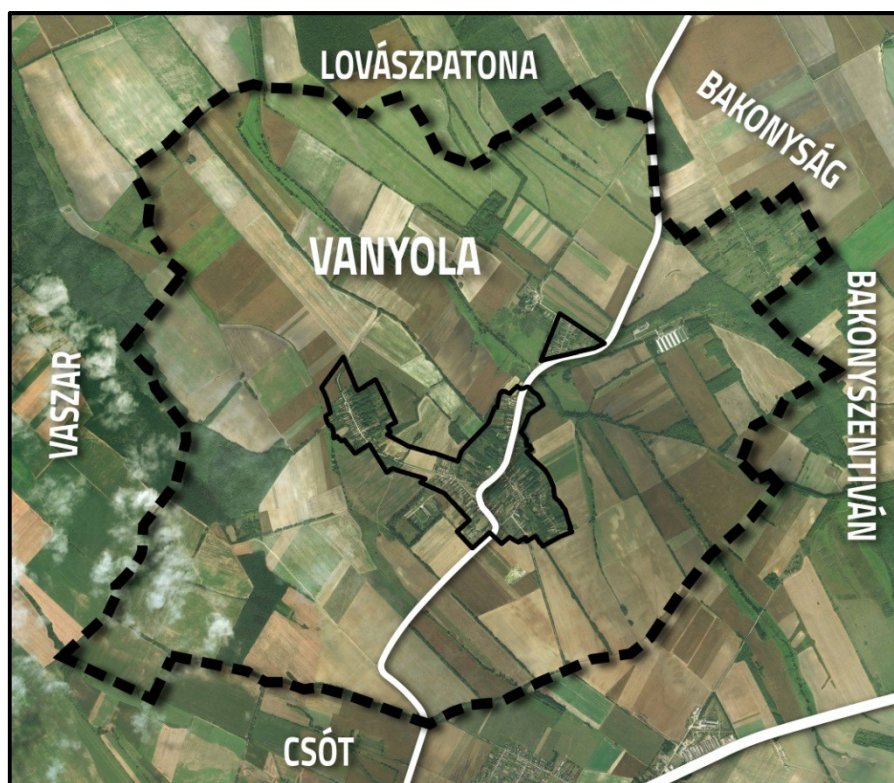

VANYOLA
TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVÉNEK,
HELYI ÉPÍTÉSI SZABÁLYZATÁNAK ÉS
SZABÁLYOZÁSI TERVÉNEK
FELÜLVIZSGÁLATA

ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

- végső szakmai véleményezési dokumentáció -

VANYOLA ÖNKORMÁNYZATA MEGBÍZÁSÁBÓL
készítette a
CZIRJÁK SZABÓ Építészeti és Mérnöki Kft.

A TERV ELKÉSZÍTÉSÉBEN KÖZREMŰKÖDŐK NÉVSORA

**Ügyvezető igazgató:
Településrendezés:**

Szabó Árpád DLA

okl. építészmérnök
Czirják Szabó Építészeti és Mérnöki Kft.
tervezői jogosultság és névjegyzéki szám:
É/1 16-0216

**Településrendezés, környezetvédelem,
tájrendezés:**

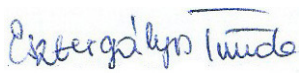

Nádaí Brigitta

okl. táj- és kertépítész mérnök, településrendezési
vezető tervező, környezetrendezési szakmérnök
Czirják Szabó Építészeti és Mérnöki Kft.
tervezői jogosultság és névjegyzéki szám:
TT/1T, TK 01-5049

Településrendezési:

Losonczy Anna

okl. építészmérnök, urbanista szakmérnök
Czirják Szabó Építészeti és Mérnöki Kft.

Esztergályos Tünde

okl. urbanista építészmérnök
Czirják Szabó Építészeti és Mérnöki Kft.

Rácz Bálint

okl. településmérnök
egyéni vállalkozó

Éliás Dorottya

építész hallgató

Régészet:

Dr. Belényesy Károly

régész, örökségvédelmi szakértő
Régész diploma száma: 660/99 (ELTE-BTK)
Szakértői engedély száma: 15-016

2018. december

TARTALOMJEGYZÉK – ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY:

0	ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY	4
1	Örökségvédelmi vizsgálat:	5
1.1	A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag)	6
1.2	A település régészeti örökségének felmérése	9
1.3	A védett műemléki értékek értékleltára	10
1.3.1	A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek	10
1.3.2	Az országos építészeti örökség elemei	10
1.3.3	A védetté nyilvánított és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek	10
1.4	A helyi építészeti örökség települési értékleltára	11
1.4.1	Településszerkezet	11
1.4.2	Telekstruktúra	13
1.4.3	Utcakép	14
1.4.4	Egyéb településkarakter elemek	15
1.4.5	Építményrészletek, anyaghasználat, tömegformálás	16
1.4.6	Táj- és kertépítészeti alkotások, egyedi tájértékek	18
1.4.7	Szobrok, képzőművészeti alkotások, utcabútorok	20
2	A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE	22
2.1	a települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése	22
2.2	A 2.1 pontban szereplő változások hatásai	22
3	ÉRTÉKVÉDELMI TERV	22
4	ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ	23
4.1	Bevezető	23
4.2	Jogszabályi környezet	23
4.3	Régészeti munkarész	27
4.3.1	Örökségvédelmi vizsgálat:	27
4.3.2	A rendezés során tervezett változások hatáselemzése	29
4.3.3	Az értékvédelmi terv	29
4.3.4	Nyilatkozat	31
4.3.5	Képek	32
5	ÉRTÉKLELTÁR – Műemlékek és helyi védelem alatt álló értékek	43

TÉRKÉPI MELLÉKLET

- Ö-1 ÖRÖKSÉGVÉDELMI ÉRTÉKEK TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSA – BELTERÜLET
- Ö-2 ÖRÖKSÉGVÉDELMI ÉRTÉKEK TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSA – KÜLTERÜLET

0 ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

A kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 85/A. § értelmében:

*85/A. § * (1) Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni. Nem kell örökségvédelmi hatástanulmányt készíteni, ha az Étv. 8. § (2) bekezdése szerinti véleményezési eljárásban az illetékes államigazgatási szerv véleménye szerint a rendezés alá vont terület örökségvédelmi szempontból nem érintett.*

(2) Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket.

(3) A hatóság örökségvédelmi hatástanulmány készítését írhatja elő jogszabályban meghatározott esetekben.

Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésének célja a településrendezéssel kapcsolatos örökségvédelmi hatások felmérése és az örökségvédelmi értékek megóvására történő javaslat tétel.

Vanyola Község Örökségvédelmi hatástanulmánya jelen dokumentációt megelőzően 2006-ban készült.

Jelen dokumentáció a 68/2018. (IV. 9.) Korm. Rendelet 14. mellékletében (A települési örökségvédelmi hatástanulmány tartalma) meghatározott tartalom szerint tartalmazza az örökségvédelmi hatástanulmány szükséges munkarészeit. A hatástanulmányhoz kötődő helyszíni vizsgálatok időpontja 2018. június és augusztus között volt, így a dokumentáció jellemzően az akkori állapot rögzítését tartalmazza.

Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésében felhasznált források:

- *Vanyola település Településképi Arculati Kézikönyve (TAK)– 2017 (készítette: Szabó Árpád, Nádai Brigitta, Rác Bálint, Esztergályos Tünde, Takács Tekla)*
- *Vanyola Kulturális Örökségvédelmi Hatástanulmány – 2005 (készítette: Pintér László)*
- *Településképi Rendelet (TKR) – 2017*
- *Államigazgatási szervek adatszolgáltatása*
- <http://www.vanyola.hu/index.php/telepueles/telepueles-bemutatasa>
- <https://www.mavcsoport.hu/mav-start/media/terkepek>
- http://www.vanyola.hu/files/TAK/Vanyola%20ertekleltar_2017.pdf
- <http://www.vanyola.hu/index.php/oenkormanyzat/turizmus>
- <http://www.muemlekem.hu/muemlek?id=11668>
- https://www.kozterkep.hu/~/20665/Vajda_Peter_Vanyola_1962.html

1 Örökségvédelmi vizsgálat:

TELEPÜLÉS HELYE A TELEPÜLÉSHÁLÓZATBAN, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

Vanyola az ország északnyugati részén, Veszprém megyében, a Kisalföld és az Északi-Bakony találkozásánál található település. A községhez a legközelebbi nagyobb város Pápa, mely 15 km-re északkeletre található, Veszprém 54 km-re délre fekszik. Megközelítése gépjárművel a Lovászpatonát Pápával összekötő útról lehetséges. Vasútállomás Pápán található, a közeli Pápateszért érintő vasútvonalon a személyszállítás szünetel, a legközelebbi vasútállomás Naggyimóton található. Autóbuszjáratból naponta több is elérhető, a járatok Pápára, Győrbe, Esztergomba és Szombathelyre közlekednek.

TÁJHASZNÁLAT, DOMBORZATI VISZONYOK

A község természeti környezetét meghatározzák a település határában húzódó Dk-ÉNy-i irányultságú homokos, kavicsos dombok lankái, az itt elterülő szántóföldek, kisebb erdők és szőlőségek. A település tengerszint feletti magassága 180m, a lankás dombhátak nem haladják meg a 200 métert. Az alacsony dombhátak közti völgyekben a Szentiváni-ér és a Czuha patak gyűjti össze az esővizeket. A település területének nagy része szántóföld, de kisebb szőlők, illetve a magasabb, mezőgazdasági művelésre alkalmatlan területeken erdők is találhatóak.

A település 111 hektáros belterületéhez lényegesen nagyobb, 1950 hektáros külterületi rész tartozik. Három, egymástól elkülönülten kialakult településrészből áll: a központi belterületből, Alsószalmavár és Pápanyögér belterületi részből, és Szalmavár külterületi lakott részből.

VANYOLA MA

Vanyola lakosságának száma jelenleg 633 fő, köztük 157 nyugdíjas és 163 fő 18 éven aluli fiatal van, a munkaképes lakosság száma 304 fő. A külterületi részeken főleg mezőgazdasági tevékenységet folytatnak, belterületen a háztáji gazdálkodás csak néhány család számára nyújt kiegészítő jövedelemforrást. A növénytermesztés mellett a településen szarvasmarha- és baromfitelep is működik, amelyek azonban nem képesek az összes munkaerőt foglalkoztatni, ezért az emberek főként a szomszédos településekre, Pápára, Győrbe és Tétre is járnak dolgozni.

Vanyolán a közművesítés a csatornahálózatot leszámítva kiépített. A településen 2001 óta falugondnoki szolgálat működik: a rászoruló idős emberek segítséget kapnak olyan mindennapi feladatok elvégzéséhez, melyet már nem képesek egyedül végrehajtani, mint például a bevásárláshoz, hivatalos ügyeik intézéséhez, emellett a falugondnok segít nekik eljutni orvoshoz is. A falugondnoki szolgálat bevezetésével a vanyolai lakosok komfortérzete és az idős, magukra maradt emberek életkörülményei javultak.

Vanyola része a GEMARA- SK LEADER Egyesületnek, mely szervezet célkitűzése, hogy a résztvevő településeken javítsa a gyalogos és kerékpáros túrázás feltételrendszerét, fejlessze a kapcsolódó infrastruktúrát, ezáltal is növelve a terület turisztikai vonzerejét. A turisztikai kistérségi projekten belül kialakították a Gemara-Somló Piros Vándorútat - kijelöltek 15 szolgáltatási pontot is, ahol a hasznos információk, térképek mellett elsősegélycsomagok is elérhetőek. A településen ez a szolgáltatási pont a Régi Óvoda Szállóban (Kossuth L. u. 20.) található.

1.1 A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag)

TELEPÜLÉSTÖRTÉNET

A középkori település a mai falu területére tehető. Bár először 1388-ban említik a maihoz hasonlóan Vanyola néven a Pokiak birtokaként, a pannonhalmi apátság egy oklevele szerint 1222-ben a (valószínűleg) Pok nemzetiségű Göncöl érsek felerészben adományozott Vinula nevű helységet, melyet a történészek Vanyolával azonosítanak, így ez tekinthető a legkorábbi információnak a településről.

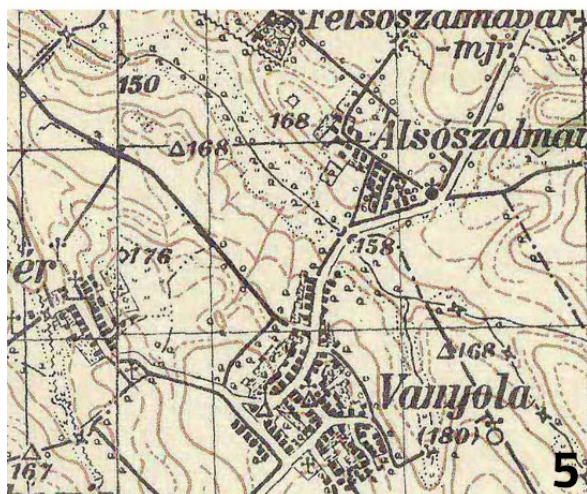
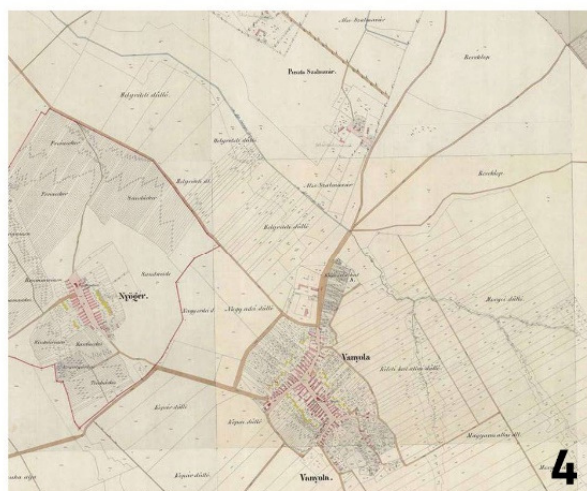
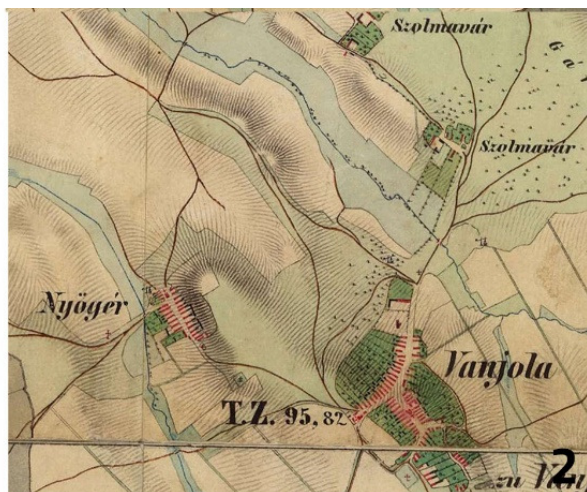
1472-ben egy okirat még a Pokiak birtokaként, de 1488-ban már a városlódi karthauzi barátok birtokaként említik. A 16. század elején a szerzetesek elmenekültek birtokaikról, hiszen a török dúlások során azok 17 portájukból nyolcat felégettek. Ennek következtében a község több környékbeli faluhoz hasonlóan teljesen elnéptelenedett, lakatlan pusztává vált, később azonban újranépesült.

1554-ben a veszprémi püspökség birtokába került, 1557-től a következő években időszakonként ismét lakatlan falu volt. 1570 és 1592 között behódolt a törököknek. A 17. században a végvári harcosok miatt, a Bécs felé vonulás és felszabadító háborúk alatt tovább hanyatlik a terület, temploma is elpusztul.

A század végén a földesúr igyekszik elősegíteni a népesség növekedését, amit az 1750-es évek után sikerül elérni a kedvezőbb adózási viszonyok bevezetésével.

1698-ban lakosai még evangélikusok és kevés a katolikus, 1751-től viszont katolikus anyaegyházat építtetnek. 1910-ben a népesség 82%-a mezőgazdaságból élt.

1950-ben Vanyolához csatolták a szomszédos, vele majdnem összeépült Pápanyögér kisközséget. Itt született 1808-ban Vajda Péter költő, a reformkor nagy alakja.

1. Első Katonai Felmérés (1763-1787);
3. Harmadik Katonai Felmérés (1869-1887)
5. Katonai Felmérés (1941)

2. Második Katonai Felmérés (1806-1869)
4. 19. századi kataszteri térkép (1857)
6. Topográfiai térkép (1971)

A népesség száma a századfordulóig növekedett, majd a 60-as évekig stagnált. A 60-as évektől jelentőssé vált az elvándorlás, melynek fő oka a mezőgazdaság nagyfokú gépesítése volt. A munkalehetőség hiánya miatt a lakosok az ipari településekre költöztek, főleg Párára. Az 1980-as években a megalakuló TSZ új munkalehetőségeket biztosított, így az elvándorlás mértéke jelentősen csökkent. Ehhez hozzájárult a közlekedés fejlődése és a városi élet drágulása is.

Vanyola kulturális történelmében nagy része van a település oktatási múltjának. Az alapfokú oktatás kialakításához a 18. század végén felekezeti iskolákat kezdtek üzemeltetni a községben. Ezek 1948-ig, az egyházi iskolák államosításáig zavartalanul működtek, ezt követően az egyház nem vett részt az iskola életében. Vajda Péter költő is az evangélikus iskolában végezte alapfokú tanulmányait.

Vanyola belterületei 1961-ben

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSMAG

Az épített környezetet alapvetően határozza meg a település fejlődéstörténete. Már az 1850-as évek elejére kialakult, elsősorban a Kossuth Lajos és a Vajda Péter utca környezetét, valamint Pápanyőgér településszövetét foglalja magába.

Jellemzője a köznyelvben fésűs beépítésnek nevezett falusias beépítési mód, mely a hagyományos gazdálkodó lakóközvetek egyik alaptípusa és részben sváb hatásra alakult ki. Keskeny, hosszú és utcára merőleges, többnyire azonos vagy hasonló méretű telkek egymás utáni sorolása és oldalhatáron álló beépítés jellemzi. Az épületek előkert nélkül nyílnak az utcára, míg a telek oldalhatárán egymás után sorakoznak a lakó, majd a gazdasági épületek. A hagyományos utcakép meghatározója az utcai homlokzaton kontyolt vagy oromzatos tetőforma és a tömör deszka, illetve falazott kerítések által létrejövő zárt épületsor.

A beépítés szabályossága a csatlakozó kisebb utcákban (Rákóczi utca, Táncsics utca) némileg oldódik, de a beépítés alapvető rendszerét ott is megőrzi.

A történeti településmag központjában áll a szabadon elhelyezett római katolikus templom és kertje. A templom a Kossuth Lajos utca közepén, alacsony dombra épült, kis alapterületű kertje kő lábazatra helyezett kovácsoltvas kerítéssel körülkerített. A templom körüli gyepesített területen, a bejárat előtt 2012-ben kökeresztet állítottak, melyen a következő felirat olvasható: „ISTEN DICSŐSÉGÉRE EMELTETTÉK A VANYOLAI HÍVEK, 2012”

1.2 A település régészeti örökségének felmérése

A település tervei között nem szerepel újonnan beépítésre szánt terület kijelölése. A község ilyen jellegű régészeti örökség felmérés szempontjából nem érintett.

A védetté nyilvánított és nyilvántartott régészeti lelőhelyeket lásd a 4.3.1 fejezetben

1.3 A védett műemléki értékek értékleltára

1.3.1 A világörökségi, és a világörökségi várományos helyszínek és területek

A település világörökségi szempontból nem érintett.

1.3.2 Az országos építészeti örökség elemei

A település közigazgatási területén 4 db műemlék és 1 db műemléki környezet található. Az adatszolgáltatás forrása: Veszprém Megyei kormányhivatal, Veszprémi Járási Hivatal

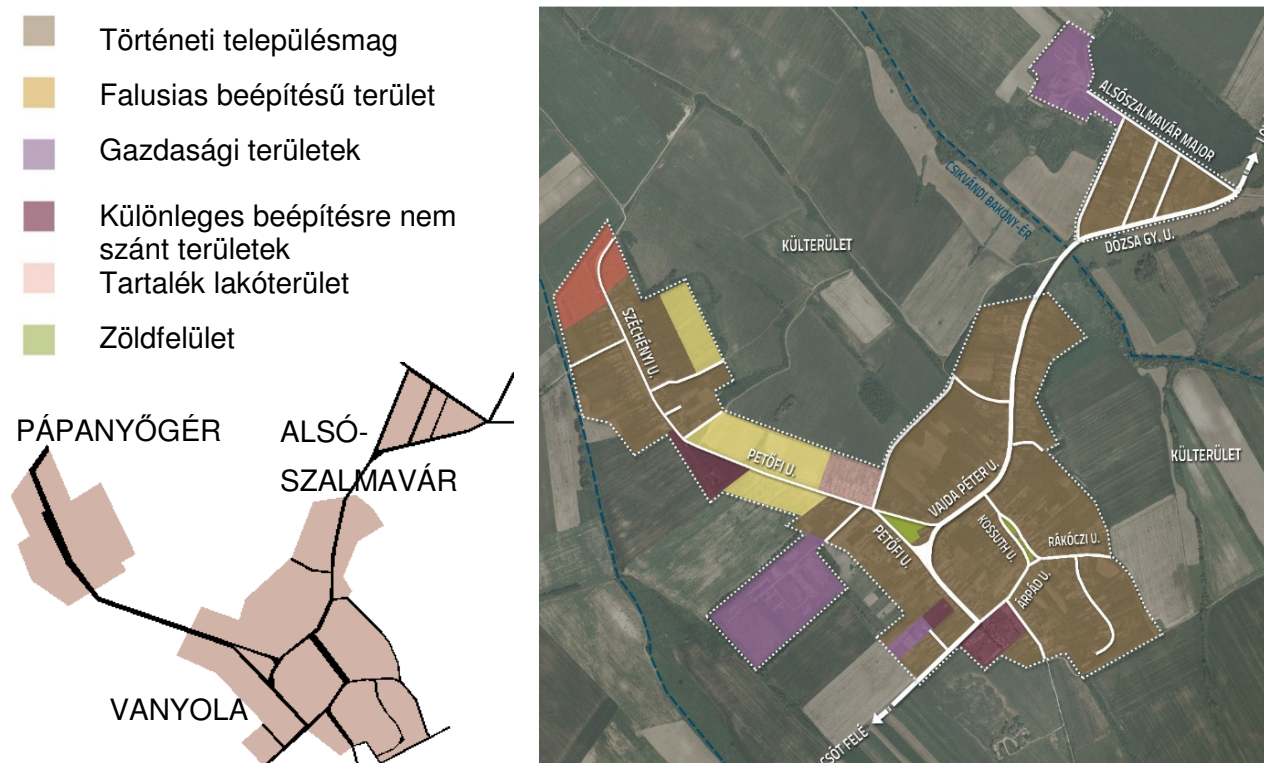
MŰEMLEKEK							
	TÖRZSSZ.	AZON.	CÍM	MEGNEVEZÉS	VÉDELEM	BÍRS. KAT.	HRSZ.
M1	5106	10556	Kossuth u.	R. k. templom	ált. műemléki védelem	III.	272
M2	5107	10558	Pápanyógér, Széchenyi u.	R. k. templom	ált. műemléki védelem	III.	408
M3	5108	10557	Vajda Péter u. 44.	Vajda Péter szülőháza	Műemlék	I.	38/1
M4	11173	11668	Lovászpatonára vezető út mellett	Szalmaváry-sírkápolna	Műemlék	II.	701
MŰEMLEKI KÖRNYEZET							
	TÖRZSSZ.	AZON.	CÍM	MEGNEVEZÉS	VÉDELEM	BÍRS. KAT.	HRSZ.
Mk1	11173	12819		Szalmaváry- sírkápolna műemléki környezete	Műemléki környezet		702/2

1.3.3 A védetté nyilvánított és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A régészeti lelőhelyek listáját lásd a 4.3.1 fejezetben

1.4 A helyi építészeti örökség települési értékleltára

1.4.1 Településszerkezet

Vanyola belterülete: településképi szempontból meghatározó – eltérő karakterű – területek besorolása (forrás: TAK, 2017)

A település közigazgatási egysége két fő részből áll össze. A **belterület** foglalja magába és fedi le a településszövet lakóépületeit. Ennek részei többek között a **történelmi településmagot** alkotó Kossuth Lajos és Varga Péter utcák és környezetük, melyek hagyományos, oldalhatáron álló, utcavonalas beépítésűek. A történelmi mag utcaképező meghatározója az utcai homlokzaton kontyolt vagy oromzatos tetőforma és a tömör deszka, illetve falazott kerítések által létrejövő zárt épületsor.

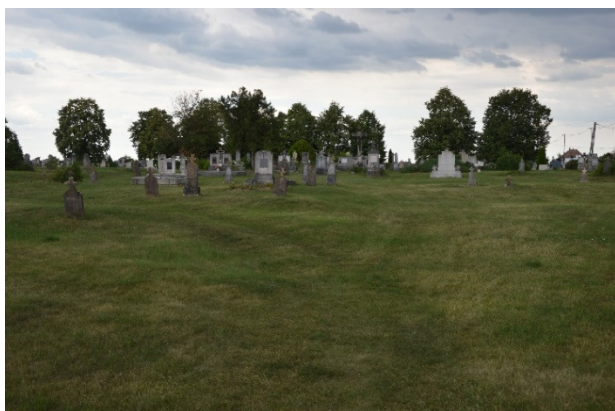
Falusias beépítésű területnek számítanak a település történelmi magján túli településrészek, melyek jellemzően a 20. században alakultak ki (Petőfi Sándor utca, Árpád utca, Alsószalmavár területei). Bár hagyományos építési móddal épültek, karakterük nem teljesen egységes, váltakozva jelennek meg az oldalhatáron és szabadon álló épületek. Az épületek jellemzően az utcavonaltól hátrahúzva, előkerttel épültek, s bár nem jellemző, egyes helyeken megjelenik az előkert nélküli építés is. Az épületek kora is heterogénebb: egyes házak a 20. század első felében, míg mások az 1945. utáni időszakban épültek, de egységesen, jellemzően magastetős kialakítással.

A település **gazdasági területeit** elsősorban állattartó funkciójú területek alkotják, de e mellett kisebb vállalkozások, illetve egyéb településgazdálkodási területek is ide sorolhatóak. A területek jellemzője a gazdasági racionalitásból adódó területhasználat, mely sokszor heterogén és építészeti alacsony minőségű épületállománnyal párosul.

Az egyéb **különleges és beépítésre nem szánt területek** a településen a temetőket, sportpályát és egyéb belterületi zöldfelületeket foglalják magukba. Ezek a területek az eltérő speciális használatból adódóan egységes jellemzők nem állapíthatók meg, de elmondható, hogy mind sajátos karaktereket hordozó, nagy felületet elfoglaló területek, ahol elsősorban a zöldfelületek túlsúlya dominál.

A település működő temetője a belterület déli részén található a Petőfi Sándor utca és Árpád utca találkozásánál. A Pápanyögér területén található temető ma használaton kívüli, Alsószalmavár temetőjében a műemléki védettség alá tartozó Szalmaváry-sírkápolna található.

Tartalék lakóterület a történelmi településmagot Pápanyögérral összekötő Petőfi utca mentén van kijelölve. (ezt a település nem kívánja fenntartani)

Vanyola beépített és beépítésre szánt területeit a település **külterületei** övezik. A domborzati viszonyok és a környezet természeti adottságai (vízfolyások, jellemző felszínborítás) határozzák meg az egyes külterületi területek tájhasználatának jellemzőit. Erdő területek (természetes vagy telepített), szántóföldek, gyepes és legelők, szőlőültetvények területei mellett természetes és mesterséges vizes élőhelyek is megtalálhatóak a külterületen.

Pápanyögér

A 13. században kun katonákat telepítettek a területre, akik a bakonyi erdőispánsághoz tartoztak. A falut 1332-ben említik először, ekkor a többi ugodi birtokkal együtt a Csenigek tulajdonában állt. 1531-ben a kis településnek 9 portája volt, melyek a török pusztítás után elnéptelenedtek, a falu pusztává vált. 1752-ben újratelepítették, 1950-ben Vanyolához csatolták a községet. Egyházas, egyutcás falunak számított, az utca tengelyében a római katolikus templommal, ami meghatározó eleme az utcaképnek. A kisközség területén a közel azonos telekkiosztás és a hagyományos utcavonalas beépítés a jellemző.

1.4.2 Telekstruktúra

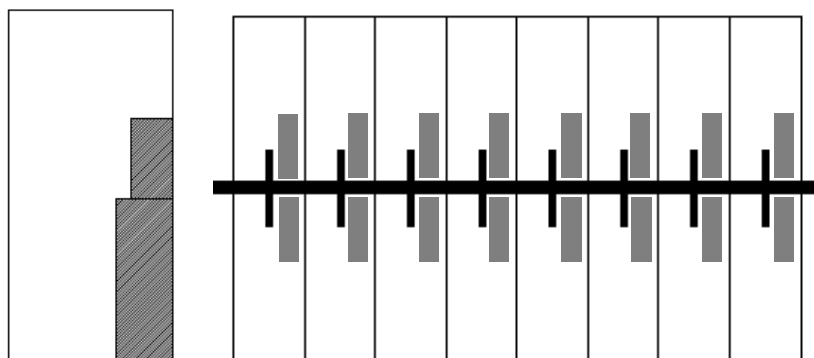
Vanyola többtűcs település, melynek belterülete három fő részből áll össze: a központi belterületből, mely magába foglalja a történelmi településmagot és a 20. században kialakított újabb utcákat, Pápanyögérből és Szalmavárból.

A hagyományos, oldalhatáron álló, utcavonalas beépítés a központi belterületet alkotó történelmi településmagra (Kossuth Lajos u. és Vajda Péter u.) és Pápanyögér főutcájára, a Széchenyi u-ra jellemző.

Az oldalhatáron álló „hosszúházas” beépítés a mezőgazdasági eredetű települések legősibb telekhasználati rendje. A mai telkek, lakóépületek elrendezése a hagyományos, 18. században kialakult képet követi. Az egyes helységek sorolásában nem csak a bővíthetőség racionális elve, hanem a magyar gondolkodásra egyébként is jellemző egyszerűség, az egymás mellé rendelés logikája is kifejezésre jut. Az elrendezés nagymértékben alkalmazkodik a magyar, sík mezőgazdasági területek klímájához, így az épületek egyetlen, a telek udvarára néző homlokzata mindig délre, délkeletre néz. A fokozatos bővítés szükségletének kielégítését segíti a tornác, mely eleinte toldalék volt, majd később az épület szerves része lett. Az általában egysoros, háromszatú lakóházak mögött különböző melléképületek sorakoznak. Eredeti funkciójuk szerint kamrák, istállók, kocsiszín, napjainkban inkább műhelyek, raktárak, nyári konyhák.

A központi belterületet Pápanyögérral összekötő Petőfi Sándor utcára és Alsószalmavár területére az oldalhatáron álló és szabadon álló beépítés váltakozása a jellemző, melyek nagy részében az épületek a telekhatártól elhúzva, előkerttel épültek. Ebben az esetben az utcaképet a homlokzatok helyett inkább a kerítések és kapuk határozzák meg. Az előkert jellemzően a díszkert helye, kerítései általában áttörtek. A település intézményeinek túlnyomó része a Petőfi Sándor utcában található, ahol többek között az általános iskola, óvoda és önkormányzat is működik.

A településre jellemző szabályos telekkiosztás rendszere az Árpád, Táncsics és Rákóczi utcák esetében megbomlik: ezeken a területeken a telkek szabálytalan alakúak és méretűek.

1.4.3 Utcakép

A település épületállománya túlnyomóan egyszintes, magastetős lakóépületből áll, hagyományosan utcafrontra, oldalhatárra építve csatlakozó melléképülettel, vagy az újabb beépítésű területeken szabadon álló, előkerttel rendelkező beépítéssel.

Az utcakép elemei falusias, fésűs beépítésnél a lakóépületek utcai homlokzata, kontyolt, vagy oromzatos tetőforma, valamint az esetek túlnyomó többségében tömör (falazott, vagy deszka) kerítések által létrejövő zárt épületsor. Az utcák kiegyensúlyozott képét hasonló, de sohasem egyforma elemek szabályos, de sohasem mechanikusan ismétlődő mintája teszi olvashatóvá és emberivé. A hagyományos lakókörnyezet organikus jellegét elsősorban az adja meg, hogy elemei önállóan nem értelmezendők és nem egyediek, nem építhetők meg függetlenül a többi elemtől, együtt alkotnak egy települési karaktert, utcaképet.

A település épületállományának egy része a múlt században épült lakóházakból áll, melyek barokk és eklektikus stílusjegyeket hordoznak. Ezek a lakóépületek többnyire egy szintesek, utcafronti homlokzatuk kontyolt vagy oromfalas, esetenként a többi homlokzat ereszenél magasabbra nyúló, 1-2 ablakkal és bejárati ajtóval rendelkező, díszítetlen felületek. Különleges részleteknek számítanak a macskalépcsős kontúrkiképzésű oromzatok és osztópárkányok.

Az épületek nagy részét a későbbiekben átalakították, az utcakép helyenként vegyes képet mutat: a régi házak rendszerében megjelentek a kétszintes, szabadon álló, előkertes, sátozott, vagy éppen színesre festett lakóházak. Az épületek lábazata főleg festett, sok esetben terméskőből rakott. Az utca burkolt részei beton járófelületek.

Az utcakép egyik legfontosabb meghatározó, karakterformáló elemei a településen található három templom, melyek fontos orientációs pontok, hiszen tornyaik szinte bármely utcából láthatók.

A településen előfordulnak foghíjtelek és elhagyott, leromlott állapotú épületek is. Új lakóépületek építésére ezek felhasználásával, illetve a Petőfi Sándor utca mentén kijelölt területen van lehetőség.

1.4.4 Egyéb településkarakter elemek

A település fontosabb településképet meghatározó épített környezeti elemei:

Szalmaváry-sírkápolna

Lovászpataka felől érkezve a település északkeleti határában, az alsószalmavári elágazásnál találjuk a Szalmavári sírkápolnát a volt temető területén, bekerítetlenül. A vadregényes környezetben szabadon álló, nyolcszög alaprajzú, kupolás, vakolatlan téglapépületet Szalmavári Kovács János táblabíró leszármazottai építették a családnak neoreneszánsz stílusban, 140 évvel ezelőtt. A kápolna alatt kripta található. Az épülettömeghez DNY irányban alacsonyabb, nyeregvetős épületrész csatlakozik. Mindkét épülettömegnek horganyzott acéllemez fedése van. Az évek során az országos védettség alatt álló épület állapota jelentősen leromlott, jelenleg rendkívül romos, felújításra szorul.

Vajda Péter szülőháza

Vajda Péter 1808-ban született Vanyolán. Bölcsészetet és orvostudományokat is tanult, azonban nem orvosként vált elismertté, hanem költőként, drámaíróként és nagy reformkori gondolkodóként. 1837-ben a Magyar Tudományos Akadémia, 1841-ben a Kisfaludy társaság tagja lett. Hatalmas szerepe volt a Természettudományi Társulat megalakulásában is. 1843-ban a szarvasi evangélikus gimnáziumban kezdett tanítani, de mindeközben is publikált. Publicisztikái révén a kor nemzedékére – köztük Petőfire is - óriási hatása volt.

Élete, szellemi öröksége és az egész reformkor előtt tisztelegve a község szülőházát emlékházzá alakította, melyet legutóbb 2006-ban újítt fel pályázati támogatással Vanyola Község Önkormányzata. 1972-ben róla nevezték el a település általános iskoláját.

Az épület műemléki védettség alatt áll.

HELYI VÉDETT ÉPÜLETEK				
SORSZ.	VÉDELEM	CÍM	MEGNEVEZÉS	HRSZ.:
1	H	Petőfi u. 23.	Lakóház	303
2	H	Petőfi u. 23.	Gazdasági épület	303
3	H	Vajda P. u. 4.	Lakóház	77/3
4	H	Vajda P. u. 4.	Paplak	77/3
5	H	Vajda P. u. 4.	Evangélikus templom	77/3
6	H	Kossuth L. u. 10.	Plébániaház	179

(forrás: Vanyola Község a településkép védelméről szóló 11/ 2017. (XII. 18.) önkormányzati rendelete

1.4.5 Építményrészletek, anyaghasználat, tömegformálás

HOMLOKZATKÉPZÉS, ANYAGHASZNÁLAT

A hagyományos magyar települési karakter sajátossága az egyszerű tömegformálás (utcára merőleges vagy utcával párhuzamos gerincű tető, egyes esetekben L-alakú beépítéssel), melynek eredményeképpen a homlokzatok egyszerű arányossága adja az épületek karakterét, apró változatosságai pedig meghatározzák az utcában betöltött helyét.

A korábbi, jellemzően mezőgazdasági területhasználat a helyi hagyományokra támaszkodó, puritán és célszerű anyaghasználatot részesítette előnyben a túldíszítettséggel szemben, mely az épületek színezésében is megjelent. A településkép nyugodt tisztasága így jellemzően egyszerű, visszafogott színekkel operál.

A homlokzati képhez hozzátartozó igényes anyaghasználat, egységes kőburkolatok, téglaburkolatok, kerámia tetőfedések adják az utcakép egységességét. A múlt században épült házakra jellemző, homlokzatuk díszeként értelmezhető barokk stílusú, de visszafogott részletek a településkép egyik legértékesebb elemeinek tekinthetők.

Az épületek nagy része és a tömör kerítések kisméretű téglából épültek, a lábazatok anyaghasználatára a kő, téglajellemző, melyet gyakran lefestenek. A jellemző tetőfedés a cserép és pala.

TORNÁCOK

A hagyományos magyar vidéki építészet egyik legkarakteresebb épületeleme a tornác (vagy gádor, vagy ambitus), melynek hasznossága sok szempontból is megkérdőjelezhetetlen. Ez az oszlopokkal, pillérekkel, boltívekkel alátámasztott fedett átmeneti helyiség eredetileg közlekedési, emberi tartózkodási, raktározási céllal jött létre, illetve a ház bővíthetőségét is lehetővé tette, miközben a déli oldal felől árnyékot biztosít a mögötte sorolódó lakóhelyiségeknek.

Sokrétű használhatósága révén Magyarország teljes területén elterjedt, hiszen használatával létre tud jönni a lakóépület és az udvar funkcionális egysége, azok egymás kiegészítésévé és folytatásává tudnak válni.

Az itt megtalálható tornácok a „falusias beépítésű, történeti településmag” karakterének meghatározó elemei, melyek elsősorban téglapillérekkel, egyenes záródással, néhány esetben árkádívekkel készültek.

AJTÓK, ABLAKOK

Az ajtók, ablakok, kapuk egy épület karakterét, megjelenését alapvetően befolyásolják, sokszor a puritán kialakítású ház díszei. Az utcafronti homlokzatok ablakai többnyire szalagkeretesek, egyenes szemöldök kialakításúak, esetenként könyöklővel ellátottak. Az eredeti fa ablakok kevés helyen maradtak meg, ezek többnyire két szárnyúak, hármás üvegosztásúak. A lecserélt, korszerű műanyag ablakok megbontják az utcakép karakterét. A bejárati ajtók többnyire fából készültek, előttük néhány fokos lépcsővel.

UTCAI KERÍTÉSEK

Az utcai kerítések fontos szerepet töltenek be, mivel jelzik a magánterületek és közterületek határát és fontos elemei az utcaképnek. Az utcafronti, zárt sorú beépítés esetén a kerítések zöme a lakóház utcafronti homlokzatával egybeépített, azzal egy síkban van, egységet alkotnak. A

jellemzően tömör, téglából vagy kőből épült kerítést sokszor a kapu két oldalán magasított oszlopok keretezik.

Az előkerttel rendelkező telekhasználat esetén a homlokzatokkal szemben a kapuk és kerítések kapják a hangsúlyt. Ezek általában lazább, áttört jellegűek, gyakran tömör, falazott lábazatra ültetett vasból, fából, vagy drótból készültek.

1.4.6 Táj- és kertépítészeti alkotások, egyedi tájértékek

A település közigazgatási területén az alábbi, országos jelentőségű természeti védelmek találhatóak meg:

- országos ökológiai hálózat: magterület, ökológiai folyosó és pufferterület
- tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület
- országos jelentőségű természeti emlék (Török-halom)

A település területén található, helyi védelemre érdemes táji érték

Szőlőhegy

Vanyola szőlőhegye a Csigei-hegy a belterületől ÉK-i irányban található, gyalogosan és kerékpárral is remekül megközelíthető. Kisparcellás művelésmód, 50 hektárnál nagyobb szőlőterület és évszázadosnál is idősebb pincék jellemzőek a területre, melyek a szőlőművelés és borkészítés hosszúra nyúló hagyományait őrzik. Egyre gyakoribb, hogy a területen gyümölcsfákkal körülvett hétvégi nyaralóházak épülnek. Egyedi tájképe, ökológiai-, gazdaságtörténeti-, építészeti és kultúrtörténeti értéke miatt tájképi védelme megfontolandó.

Különös egyediséget ad a zártkerti terület résznek, hogy

- egyrészt kifejezetten szabályos a területe
- másrészt kifejezetten szabályosak a parcellái
- továbbá kifejezetten szabályosak a feltáró útjai
- gyakorlatilag a súlypontjában található egy – sajnos rendkívül elhanyagolt, de – valaha jobb időket látott kúria, melynek telke, - az épület és pince bontási szükségessége esetén is – magától értetődő központjává válhatna a Szőlőhegynek.

1.4.7 Szobrok, képzőművészeti alkotások, utcabútorok

Keresztek:

Vanyolán a Bakonyság többi kistelepüléséhez hasonlóan a templomok előtti kőkereszteken túl találhatunk útszéli keresztek is, mely szakrális kisemlékek tájékozódási pontokként, topográfiai jelekként is szolgálnak. Ezeket a keresztek – nevezhetjük őket emlékműveknek is – általában egy egyéni fogadalom vagy a hála, a tisztelet, a vezeklés, de gyakran egy-egy tragédia okán állították. Anyaghasználatukat tekintve fából, kőből, bádognál és téglából készültek. A keresztek talpzatán általában a felajánlás szövege, dátuma és az állíttatók neve szerepel.

Vajda Péter mellszobra:

Tar István által 1962-ben készített Vajda Péter mészkő, ember nagyságú mellszobor a róla elnevezett általános iskola előkertjében áll, a Petőfi Sándor utca 26-nál. A rajta látható felirat: „VAJDA PÉTER 1808-1846”. A mögötte látható épület falára helyezett emléktábla felirata: „VAJDA PÉTER HALÁLÁNAK 125. ÉVFORDULÓJÁN RENDEZETT ÜNNEPSÉGEK EMLÉKÉRE. TIT ORSZÁGOS ELNÖKSÉGE ÉS AZ EMLÉKBIZOTTSÁG 1846-1971”

2 A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE

2.1 a települési értékleltárban szereplő elemek vonatkozásában releváns rövid és középtávon tervezett változások ismertetése

Jelen Örökségvédelmi Hatástanulmány a Szerkezeti és Szabályozási Terv olyan felülvizsgálata és jogszabályi megfeleltetése kapcsán készül, mely területhasználati változtatásokat nem tartalmaz.

2.2 A 2.1 pontban szereplő változások hatásai

- a régészeti örökségre
- a történeti településre, település- és tájszerkezetre
- a települési értékleltárban szereplő műemléki értékekre:

Mivel az Örökségvédelmi Hatástanulmány olyan módosítás kapcsán készül, mely mely területhasználati változtatásokat nem tartalmaz ezek hatásait sem tudjuk számba venni.

3 ÉRTÉKVÉDELMI TERV

Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények és az önkormányzati feladatok meghatározása.

A Településfejlesztési koncepció kidolgozását követően sor kerül a Településrendezési eszközök felülvizsgálatára. Ennek keretében születnek majd javaslatok értékeket is érintő szabályozási elemekre, illetve övezeti előírásokra.

Az adatszolgáltatásként kapott poligonok feltüntetésre kerülnek a szabályozási tervlapokon.

A helyi művi értékek elhelyezkedése a településképi rendelet rajzi mellékleteiben kap helyet. A településképi rendelet keretében nagyobb szabadságfokot kap a képviselő-testület a feltárt értékek azonnali levédésére, továbbá szabályozásuk szükség szerinti aktualizálására. Megállapítható tehát, hogy nem a helyi építési szabályzat megalkotásával válnak védetté.

A régészeti lelőhelyek, valamint a műemlékek szabályozásáról a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény gondoskodik.

A helyi értékek védelmével kapcsolatos részletes szabályozásra a településképi rendelet keretében születnek majd javaslatok.

A helyi identitás erősítését, a művi értékek megőrzését kiemelten említő Koncepció prioritásai között szerepel a művi értékvédelem.

Az értékvédelemre irányuló tevékenységek között az alábbiak szerepelnek ütemezésük sorrendjében:

- Helyi művi értékek beazonosítása
- Településképi rendelet megalkotása, benne védelmi előírások, támogatási és ösztönzési formák, valamint bírságotóló formák rögzítése
- Előírások teljesülésének ellenőrzése
- Támogatási, ösztönzési formák alkalmazása

4 ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

4.1 Bevezető

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének tárgya

Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének tárgya, Vanyola község településrendezési tervének felülvizsgálatához szükséges örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének elkészítése a település teljes területén. A tanulmány a Miniszterelnökség Örökségvédelmi Hatósági Főosztály (1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 1.) Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztálya által a település területén található régészeti lelőhelyekre vonatkozó 2018. augusztus 24.-i KSZ-8/970/2 (2018) iktatószámú adatszolgáltatására, a Magyarország Régészeti Topográfiaja 4. (továbbiakban MRT 4.) kötetének (Veszprém megye régészeti topográfiaja. A Pápai és Zirci járás, Budapest 1972.) adataira és a 2018. augusztus 22.-én végzett helyszíni szemle eredményeire épül (a bejárásán részt vettek: dr. Belényesy Károly régész, Rozs Péter és Wolf Ernő régész technikusok).

4.2 Jogszabályi környezet

A kulturális örökségvédelem általános elvei:

A régészeti lelőhelyek a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (a továbbiakban Kötv.) 11. § alapján általános védelmet élveznek. A törvény szelleme és a védelem logikája szerint a régészeti lelőhelyek épségét meg kell őrizni. A Kötv. 3. § -a szerint a kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket - így különösen a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését - e védelemmel összhangban kell végezni.

A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. Tilos a kulturális örökség védett elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése, meghamisítása, hamisítása. A kulturális örökség elemeit tudományos módszerekkel kell felkutatni, számba venni, értékelni, az utókor számára megőrizni és hozzáférhetővé tenni. (Kötv. 4. § (1.-2.) bek.)

A kulturális örökség védelme közérdek, megvalósítása közreműködési jogosultságot és együttműködési kötelezettséget jelent az állami és önkormányzati szervek, a nemzetiségi szervezetek, az egyházak, a társadalmi és gazdasági szervezetek, valamint az állampolgárok számára. (Kötv. 5. § (1.) bek.)

A föld felszínén, a földben, a vizek medrében vagy máshol rejlő vagy onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon. (Kötv. 8. §(1.) bek.)

A régészeti lelőhelyeket - a fenntartható használat elvének figyelembevételével - csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak. (Kötv. 9. §)

A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni. A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szűkség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük. (Kötv. 10. § (1)- (2) bek.)

A régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak. (Kötv. 11. §.)

Ezért egy-egy beruházási területen, a földmunkával járó fejlesztések esetében régészeti lelőhelyek védelme érdekében a fentiek alapján kell eljárni.

Örökségvédelemmel, régészeti lelőhelyek védelmével kapcsolatos alapvető jogszabályok jegyzéke.

- a) 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökség védelméről (Kötv.);
- b) 191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet az örökségvédelmi bírságról;
- c) 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről, különösen a kunhalmok és földvárak törvényi védelméről (23. § (2) bek.);
- d) 1997. évi CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről;
- e) 439/2013. (XI. 20.) Korm. rend. A régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről
- f) 13/2015. (III. 11.) MvM rend. A régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálója anyagi elismerésének részletes szabályairól
- g) 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról

A kulturális örökség védelmével kapcsolatos különleges jogszabályok jegyzéke:

- a) 1954. évi Hágai Egyezmény" [1957. évi 14. törvényerejű rendelet a kulturális javak fegyveres összeütközés esetén való védelme tárgyában, Hágában, 1954. évi május hó 14. napján kelt nemzetközi egyezmény, valamint az ahhoz csatolt jegyzőkönyv (a kulturális javak háború idején megszállott területről való kivitelének tilalma tárgyában) kihirdetéséről];
- b) 149/2000 (VIII. 31) Korm. rendelet a Magyar Köztársaság Kormánya és az Európa Tanács tagállamai között 1992. január 16-án kelt, Vallettában aláírt, a régészeti örökség védelméről szóló Európai Egyezmény kihirdetéséről
- c) 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről.
357. § (1) Műemlék vagy védett kulturális javak megrongálása

A régészeti területek típusai:

A régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak. (Kötv. 11. §.)

A Kötv. a régészeti területeket három típusba sorolja be:

- a) Régészeti lelőhely (7. § 35. pont)
- b) Fokozattan védett, vagy kiemelten védett régészeti lelőhely (13. § (3) bek)
- c) Régészeti érdekű területek (7. § 29. pont)

Régészeti lelőhely:

Régészeti lelőhely az a földrajzilag körülhatárolt terület, amelyen a régészeti örökség elemei eredeti történeti összefüggéseikben megtalálhatóak. A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti helyükön, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni, ezért a védelmükre irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenni (Kötv. 10. § (1)-(2) bek). A régészeti lelőhelyeket a földmunkával járó fejlesztésekkel el kell kerülni (Kötv. 19. § (1) bek).

Ha a régészeti lelőhely elkerülése a fejlesztések, beruházások költségeit aránytalanul megnövelné, vagy a fejlesztés, beruházás másutt nem valósítható meg, a veszélyeztetett régészeti lelőhelyeket előzetesen fel kell tárni (a továbbiakban: megelőző feltárás).

A megelőző feltárás részeként a régészeti lelőhelyen - a hatóság eltérő rendelkezésének hiányában - próbafeltárást kell végezni. A régészeti érintettség mértékétől függően - külön jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén - a hatóság régészeti megfigyelést írhat elő.

A megelőző feltárássra vonatkozóan a feltárássra jogosult intézmény és a beruházó írásbeli szerződést köt. A szerződés tartalmazza a feltáráss módját, időtartamát, a feltárássra jogosult intézmény által végzendő régészeti feladatellátás költségét, valamint a jogszabályban meghatalmazott egyéb szakmai feltételeket. A (10) bekezdés szerinti szerződést a feltárássra jogosult intézménynek és a beruházónak a jogszabályban meghatározott adattartalomnak a beruházó által történő rendelkezésre bocsátásától számított 15 napon belül kell megkötni (Kötv.22§ (10) és (11) bekezdés)

Nagyberuházás (Kötv. 7§ (20) bekezdés) esetén a Kötv. 23/B-F § szerint kell eljárni!

Azt a természetes vagy jogi személyt és jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetet, aki (amely) az e törvényben engedélyhez kötött tevékenységet engedély nélkül vagy attól eltérő módon végzi, illetve a védetté nyilvánított, vagy e törvény erejénél fogva védelem alatt álló kulturális örökség elemeit jogellenesen megsemmisíti, vagy megrongálja, illetve a védett kulturális örökségi elemet kötelezettségének elmulasztásával veszélyezteti, örökségvédelmi bírsággal (a továbbiakban: bírság) kell sújtani. Az örökségvédelmi bírság kiszabása nem mentesít egyéb, építésügyi eljárásban kiszabható bírság alól.

Bírsággal sújtható az, aki a jogszabály által előírt bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget.” (Kötv. 82. § (1) (2))

A 191/2001. (X. 18.) Korm. rendelet alapján (2. § (2) bek.) A bírság megállapítása szempontjából a Kötv. 46. § -ban meghatározott kulturális javak és a nem védett kulturális javak a IV., a nyilvántartott régészeti lelőhelyek és a kulturális örökség ideiglenes védelem alatt álló elemei az I. kategóriába tartoznak. 2. § (4) bek.) A kulturális örökségnek a Kötv. hatálybalépése előtt védetté nyilvánított elemei közül a régészeti lelőhelyek és kulturális javak e rendelet alapján mindaddig az I. kategóriába tartoznak, amíg a védettségükre vonatkozó rendelet, illetve határozat másképp nem rendelkezik.

Ezzel párhuzamosan a szabálysértési jog és a büntetőjog is védelembe részesíti a régészeti lelőhelyeket.

A régészeti lelőhelyek védelme a tulajdonos rendelkezési jogát is korlátozza. A Btk. 357. § büntetni rendeli a régészeti jelentőségű földterületeken elkövetett rongálást:

- (1) Aki a tulajdonában álló, a kulturális javak körébe tartozó és védett tárgyat megrongálja, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- (2) Aki az (c) bekezdés szerinti tárgyat megsemmisíti, vagy annak helyrehozhatatlan károsodását idézi elő, öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Fokozattan védett, vagy kiemelten védett régészeti lelőhely:

A régészeti lelőhelyek a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. tv. Erejénél fogva védelem alatt állnak, illetve miniszteri rendelettel, vagy hatósági eljárás során lettek kiemelten védetté nyilvánítva. Kiemelten védett az a régészeti lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozattan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír.

A Kötv. 13. § (1) bekezdése értelmében a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyen nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely annak akár részleges állapotromlását eredményezheti. A (2) bekezdése értelmében védetté nyilvánított régészeti lelőhelyhez védőövezetet lehet kijelölni.

Régészeti érdekű terület:

Régészeti érdekű területnek számít valamennyi olyan terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető. (Kötv.7. § 29.) pont) „A régészeti örökség elemei a régészeti érdekű területekről vagy a régészeti lelőhelyről csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el. (Kötv. 19. § (2) bek.) A fentiek alapján, ezért fokozott figyelemmel és óvatossággal kell eljárni minden földmunkával járó beruházás, területfejlesztés esetén. A beruházás megtervezése előtt, a beruházás megvalósíthatóságának érdekében a tervezett beruházás helyszínét ezért célszerű kulturális örökségvédelmi szempontból megvizsgálni.

„A régészeti örökség elemei a régészeti érdekű területekről vagy a régészeti lelőhelyről csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el.” Ennek alapján fokozott figyelemmel és óvatossággal kell eljárni és minden tervezett földmunka előtt célszerű a Hatósággal, a Járási építésügyi és örökségvédelmi hivatallal (hatóság) egyeztetni.

Amennyiben régészeti érdekű területen földmunkák során addig ismeretlen régészeti lelőhely kerül elő, abban az esetekben a végzett tevékenységet abba kell hagyni, és a helyszín vagy lelet őrzése mellett haladéktalanul értesíteni kell a területileg illetékes önkormányzat jegyzőjét, aki a területileg illetékes múzeum (jelen esetben: Laczkó Dezső Múzeum, 8200 Veszprém, Török Ignác utca 7.) és a hatóság szakmai bevonásáról köteles gondoskodni. A bejelentési kötelezettség a felfedezőt, az ingatlan tulajdonosát, az építtetőt és a kivitelezőt egyaránt terheli, elmulasztása örökségvédelmi bírság kiszabását vonja maga után (Kötv. 82. § (2) bek.) A múzeum 24 órán belül írásban köteles nyilatkozni a munka folytathatóságáról, amennyiben „a múzeum nyilatkozata alapján a régészeti emlék vagy a lelet veszélyeztetése nélkül a tevékenység még részlegesen sem folytatható, a tevékenység jellege szerint illetékes hatóság köteles annak folytatását azonnali hatállyal megtiltani és legfeljebb 30 napra felfüggeszteni, és intézkedéséről a hatóságot értesíteni”. Mentő feltárás esetén a szükséges beavatkozás költségeit a feltárára jogosult intézmény (múzeum) köteles állni.

A lelet, illetve a lelőhely bejelentőjét jutalom illeti meg. A régészeti lelőhely és a lelet megtalálójának elismerését a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 55§ részletesen szabályozza. A nyilvántartásban nem szereplő régészeti lelőhelyben vagy az onnan származó leletekben okozott kár, illetve ezek megsemmisítése ugyancsak büntetendő cselekmény, a Btk. 357 § (1) és (2). pontja alapján

Kunhalmok, földvárak természetvédelmi oltalma:

68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 2§ 11. pont szerint, a tájképi jelentőségű régészeti lelőhely: olyan régészeti lelőhely, amely megjelenésével környezetének meghatározó tájképi eleme (így különösen erőd, erődítés, vár, templom maradványai, földvár, halomsír, kunhalom, a domborzatból kiemelkedő, többszörösen rétegzett település).

A táji értékek kiemelt természetvédelmi oltalmáról a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény rendelkezik. 23. § (2) bekezdése szerint: a törvény erejénél fogva védelem alatt áll valamennyi forrás, láp, barlang, víznyelő, szikes tó, kunhalom, földvár. Az e bekezdés alapján védett természeti területek országos jelentőségűnek [24. § (1) bekezdés] minősülnek.

A 28. § (5) bekezdése szerint: a 23. § (2) bekezdése alapján védett forrás, víznyelő, kunhalom, földvár természeti emlékek minősül, így a 28. § (1) bekezdés szerint védett természeti területnek minősül.

4.3 Régészeti munkarész

4.3.1 Örökségvédelmi vizsgálat:

a) – b) A település történeti leírása (a történeti település- és tájszerkezet alakulása, a történeti településmag) és a település régészeti örökségének felmérése

Vanyola község Veszprém megye északi részén található. A település tájképében sekély patak völgyekkel tagolt dombhátak dominálnak. A völgyekben folyik a Csikvándi – Bakony -ér (Szentiváni-patak) és a Gecsei-ér (Cuha-árok) vize. Vanyola község közigazgatási határain belül jelentős számú őskori lelőhely a térség jelentőségéről árulkodik. Felsőszalmavár II., IV-V: (azon. 9517;9519;9524); Hosszúföldek (azon.: 9520); Gárdon (azon.: 9525); Mocsolya (azon.: 9530) lelőhelyek a környék korai benépesülésének tanúi. Érdemes kiemelni, hogy a kutatások során több halomsíros temetőre utaló adattal rendelkezünk. De összevág a kistérséggel kapcsolatos régészeti forrásainkkal, a késő bronzkori, urna mezős kultúrához köthető leletanyag viszonylagos sűrű előfordulása is (Gecsei útra dűlő I. azon. 9514; Felsőszalmavár I, azon.: 9515; Helyréti-dűlő I., azon.:9522; Kis-Vanyola II. azon.: 9528). A keleti Hallstatt-kultúrához és a kelta időszakhoz köthető leletanyag pedig a telepek, települések vaskori kontinuitására enged következtetni.

A Vanyola község külterületén több, római kori településrészlet és épületmaradvány (Felsőszalmavár III. azon. 9518; Kis-Vanyola II. azon.: 9527) támasztja alá a korabeli romanizált vagy egyenesen római letelepülés(ek) meglétét.

A község következő, meghatározó településtörténeti horizontja a jelenlegi Vanyola közvetlen előzményének tekinthető középkori falu, amelynek magja a mai településen belül található (Belterület azon.9513). Első írásos említése *Vinula* formában 1222-ből származik. A 13. században már a Pokiak birtokában van. A török időkben a környező településekhez hasonlóan többször elnéptelenedik, de mindig visszatelepül. Későbbi birtokosai a városlódi karthauzi barátok, a veszprémi püspökség, majd a 18. század végén a szombathelyi káptalan. Külterületen még fellelhető és többé-kevésbé azonosíthatóak középkori falu maradványai.

A térség középkori településtörténetéhez tartozó adat, hogy a Gecsei útra dűlő II. (azon. 9514) nevű lelőhelyet a kutatás az elpusztult, Árpád-kori eredetű Udvarnok településsel azonosítja, míg a Felsőszalmavár V.-ös (azon.: 9524) lelőhely valószínűleg a középkori Gárdony faluval azonos. Pápanyöggér-Kertekalja elnevezésű lelőhelyen pedig bizonyosan a középkori, kun telepítésű falu maradványai kerültek elő. Ez utóbbi település 1544-ben már pusztá, a 18. századi újratelepítése pedig a ma is álló épületek helyén zajlott.

c) Értékleltár

cc) a védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek

A Kötv 11. § szerint: A nyilvántartott régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak.

Vanyola település területét a hatósági adatközlés szerint 18 nyilvántartott, régészeti lelőhely érinti. Ezek között nincs, ismert kiemelten, vagy fokozottan védett státusú régészeti lelőhely.

Lelőhely azonosító	egyéb azonosító	helyszín, elnevezés	jellege	kora	HRSZ nyilvántartott adatok
9513	MRT 4. kötet 76/1. lh.	Belterület	<ul style="list-style-type: none"> ▪ település ▪ (temető?) 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ késő középkor 	271, 272, 182, 176, 179, 180/1, 181
9514	MRT 4. kötet 76/2. lh.	Gecsei útra dűlő I.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ telepnyom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ középső bronzkor ▪ vaskor (kelta) 	090/6
9515	MRT 4. kötet 76/3. lh.	Felsőszalmavár I.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ telepnyom ▪ telepnyom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ késő bronzkor (urna síros k.) ▪ római kor 	094/8
9516	MRT 4. kötet 76/4. lh.	Gecsei útra dűlő II.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ település 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Árpád kor ▪ késő középkor 	090/6, 090/5, 090/4
9517	MRT 4. kötet 76/5. lh.	Felsőszalmavár II.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ telepnyom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ őskor 	094/2
9518	MRT 4. kötet 76/6. lh.	Felsőszalmavár III.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ épület 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ római kor 	096/1
9519	MRT 4. kötet 76/7. lh.	Felsőszalmavár IV.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sír; halom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ őskor (?) 	096/1
9520	MRT 4. kötet 76/8. lh.	Hosszú-földek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ telepnyom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ őskor 	055 részben Vaszar területén
9521	MRT 4. kötet 76/9. lh.	Kúti-dűlő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ telepnyom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ római kor 	069/14
9522	MRT 4. kötet 76/10. lh.	Hely- réti-dűlő I.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ telepnyom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ késő bronzkor (urna síros k.) 	086/6, 086/7, 086/8
9523	MRT 4. kötet 76/11. lh.	Hely- réti-dűlő II.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sír; halom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ kora vaskor (keleti Hallstatt-k) 	086/7, 086/8
9524	MRT 4. kötet 76/12. lh.	Felsőszalmavár V.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ telepnyom ▪ település 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ őskor ▪ késő középkor 	0100/3, 0100/4, 0100/5
9525	MRT 4. kötet 76/13. lh.	Gárdon	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sír; halom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ őskor 	0155/5, 0156/2, 0158/7
9526	MRT 4. kötet 76/14. lh.	Pápanyógér - Kertalja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ település 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Árpád-kor ▪ késő középkor 	019/5, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 388, 387, 384, 385, 386
9527	MRT 4. kötet 76/15. lh.	Kis-Vanyola I.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ épület 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ római kor 	019/5, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 388, 387, 384, 385, 386
9528	MRT 4. kötet 76/16. lh.	Kis-Vanyola II.	<ul style="list-style-type: none"> ▪ telepnyom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ késő bronzkor (urna síros k.) 	0181/8, 0181/9, 0181/1, 0181/7, 0181/6
9529	MRT 4. kötet 76/17. lh.	Nyugati-Kator	<ul style="list-style-type: none"> ▪ sír 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ ismeretlen kor 	0164/1, 0158/5
9530	MRT 4. kötet 76/18. lh.	Mocsolya	<ul style="list-style-type: none"> ▪ telepnyom 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ őskor 	0187/3, 0162/10

A Bakonyalja, patakokkal, időszakos vízfolyásokkal tagolt, kedvező adottságokkal rendelkező környezete miatt a terület régészeti öröksége igen gazdag és összetett, amely a térség folyamatos lakottságáról tanúskodik.

A mai településszerkezet gyökereit a Rába vízgyűjtőjéhez tartozó Gecsei patak és a Csikvándi-Bakony-ér völgyét kísérő domboldalakon, kialakult korai megtelepedési zónákban, illetve a római, majd a középkorban létrejött településekben kell keresnünk.

Fontos azonban figyelembe venni, hogy az egyes lelőhelyekről, lelőhelycsoportokról csak szórványos, pontszerű, a leletek, vagy egy-egy jelenség előkerülésének helyét rögzítő információkkal rendelkezünk. Ezek alapján a lelőhelyek kora és intenzitása részben meghatározható, de a valódi kiterjedésekről nincs biztos információnk. A felszíni jelenségek alapján elképzelhető az egyes lelőhelyek összekapcsolódása, így azok kiterjedése a ma ismerttől jelentősen eltérhet, ami alapján feltehetően jóval nagyobb valós kiterjedésekkel számolhatunk.

A római és középkori régészeti lelőhelyek esetén felmerül, hogy az ezeket érintő bármilyen földmunkák során, a már ismerteken túl, újabb „in situ” épített falrészletek kerülnek elő, amelyek a régészeti lelőhelynek különleges státust biztosíthatnak. Kiemelt kulturális örökségi értékük miatt elképzelhető ezek régészeti és/vagy műemléki védelem alá vonása. Ezért ezeken a területeken a bolygatás mentes állapot fenntartása és a terület kezelése az elsődleges szempont.

A fenti topográfiai adottságok miatt érdemes figyelembe venni, hogy a patakvölgyek mentén azonosított, sokszor egymáshoz közeli régészeti lelőhelyek legtöbbször nagy kiterjedésű, több korszakot is magában foglaló régészeti lelőhelyeket, összefüggő lelőhelykomplexumot alkothatnak. Ezért a nyilvántartott kontúrokkal nem érintkező területek régészeti érintettségét nem lehet kizárni. Különösen fontos ennek a szempontnak az érvényesülése a lakóövezetekben, hiszen a jelenlegi település történeti előzményei miatt ezek, illetve a belterület infrastruktúrájának távlati fejlesztése, csak egyes régészeti lelőhelyek bolygatásával valósulhat meg. Mivel azonban történeti települések valós kiterjedése nem ismert, az egyes helyrajzi számok valódi régészeti érintettségét minden esetben, az adott beavatkozás ismeretében, kell tisztázni!

4.3.2 A rendezés során tervezett változások hatáselemzése

ba) Az ismert változások hatásai a régészeti örökségre

Vanyola község régészeti öröksége, beleértve az egykori településközpontoz tartozó, középkori épített környezet egyes elemeit, részben beépített, részben pedig általános mezőgazdasági területen fekszik. A település közigazgatási területén belül nem ismert a régészeti örökséget veszélyeztető nagyobb kitérttség. Új beépítésre szánt terület nem került kijelölésre.

4.3.3 Az értékvédelmi terv

a) Az értékleltárban szerepeltetett értékek megőrzését biztosító szempontok és követelmények

A vizsgált területen belül 18 nyilvántartott régészeti lelőhelyről vannak ismereteink. Ahogy erről korábban szó esett, ezek legnagyobb részét beépített és általános mezőgazdasági területen, helyezkednek el. Így jellemzően nem ismert, a jelenlegi, alapvetően mezőgazdasági tevékenységből és az egyes beépítési változásokkal, infrastruktúra fejlesztéssel járó, általános kockázatoknál nagyobb, a lelőhelyek állapotát veszélyeztető kitérttség. A településtervezés során egyértelműen figyelembe kell venni azonban, a területet tagoló vízrajz, egyedi, településtörténeti adottságait. A patakvölgyek környezetében fekvő kedvező adottságú dombhátak esetén ezek régészeti érintettségét akkor sem lehet kizárni, ha ott nincs ismert, nyilvántartott lelőhely. Ahogy ez többször kifejtésre került, a régészeti lelőhelyek lehatárolására vonatkozó információkat, a megfigyelés változatos körülményei és a környezeti adottságok miatt legtöbbször csak tájékoztató jellegűnek lehet tekinteni. Az adatok mögött, több esetben összefüggő, nagy

kiterjedésű történeti települések, települési rendszerek sejthetőek, így az ismert és közhiteles nyilvántartásban szereplő lelőhelyeken kívül sem lehet kizárni újabb régészeti jelenségek, esetenként újabb régészeti lelőhelyek előkerülését!

A mai, tagolt szerkezetű település (Pápanyögér és Vanyola) előzményének tekinthető középkori településközpontok a mai község belterületen fekszenek. A jelenlegi hasznosítás nem áll ellentétben a régészeti lelőhelyek hosszú távú fenntarthatóságával, ugyanakkor az ebben történő bármilyen, jövőbeni, talajbolygatással járó beavatkozás (beépítés, közműfektetés) esetén számítani kell az egykori épített környezet megjelenésére.

A térség régészeti topográfiájával kapcsolatos terepbejárások során, Vanyola területén két, feltehetően temetkezési halom került azonosításra Hely- réti-dűlő II. (azon.: 9523), Felsőszalamavár IV. (azon.: 9519) és Gárdon (azon.: 9525). Míg utóbbi két halom tulajdonképpen már nem azonosítható, addig a Hely- réti-dűlő II. elnevezésű lelőhely 2. számú halom jelenleg is jól kivehető egy nagyobb tagban művelt parcellában (az MRT készítői itt még 3 halmot azonosítottak ezek közül az 1. és 3. számú mára tulajdonképpen teljesen elpusztul, illetve szabad szemmel alig érzékelhető!). Területét jelenleg is művelik, ami elősegíti a terület természetes erózióját, így a magas parton fekvő halom ma folyamatosan pusztul. A tetején létesített vadászles mellett fekvő nagyobb, atipikus mészkőtömbök tanulsága szerint a szántás feltehetően már elérte az egykori sírkamrárt is. Ez a régészeti lelőhely a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 2§ 11. pont szerint, a tájképi jelentőségűnek minősül, egyúttal a táji értékek kiemelt természetvédelmi oltalmáról a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23. § (2) bekezdése szerint: a törvény erejénél fogva védelem alatt áll.

A 28. § (1) és (5) bekezdése szerint pedig szerint védett természeti területnek minősül. Így a további pusztulásának megakadályozása érdekében, a Hatóság bevonásával, javasolt a terület pontos lehatárolása és a kijelölt terület művelésből való kivétele.

Az önkormányzati feladatok meghatározása

A régészeti lelőhelyeket érintő tervezett besorolási változtatásokhoz kapcsolódó tervezés és a földmunkával járó kivitelezés során fenti megfigyeléseket, az értékvédelmi tervben tett megállapításokat és javaslatokat figyelembe kell venni, a régészeti lelőhelyek védelme érdekében a 2001. évi LXIV. törvény, illetve a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet rendelkezései alapján kell eljárni.

Új, eddig ismeretlen régészeti lelőhely előkerülése esetén, 2001. évi LXIV. törvény 24. § (2) rendelkezései az irányadóak.

4.3.4 Nyilatkozat

Nyilatkozat a tervezett megoldásokról és kulturális örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésre való jogosultságról

Alulírott, Dr. Belényesy Károly, régész, nyilatkozom, hogy a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet 84. § (2) bekezdésének a) pontja szerinti előírásnak megfelelően szerepelek az adott örökségvédelmi területre vonatkozó szakértői névjegyzékben, valamint a 439/2013. (XI. 20.) Korm. rendeletben foglalt előírásnak megfelelően rendelkezem régész szakirányú felsőfokú végzettséggel.

Régész diploma száma: 660/99 (ELTE-BTK)

Szakértői engedély száma: 15-016

A településrendezési tervben szereplő megoldások megfelelnek az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak.

Budapest, 2018. augusztus 24.

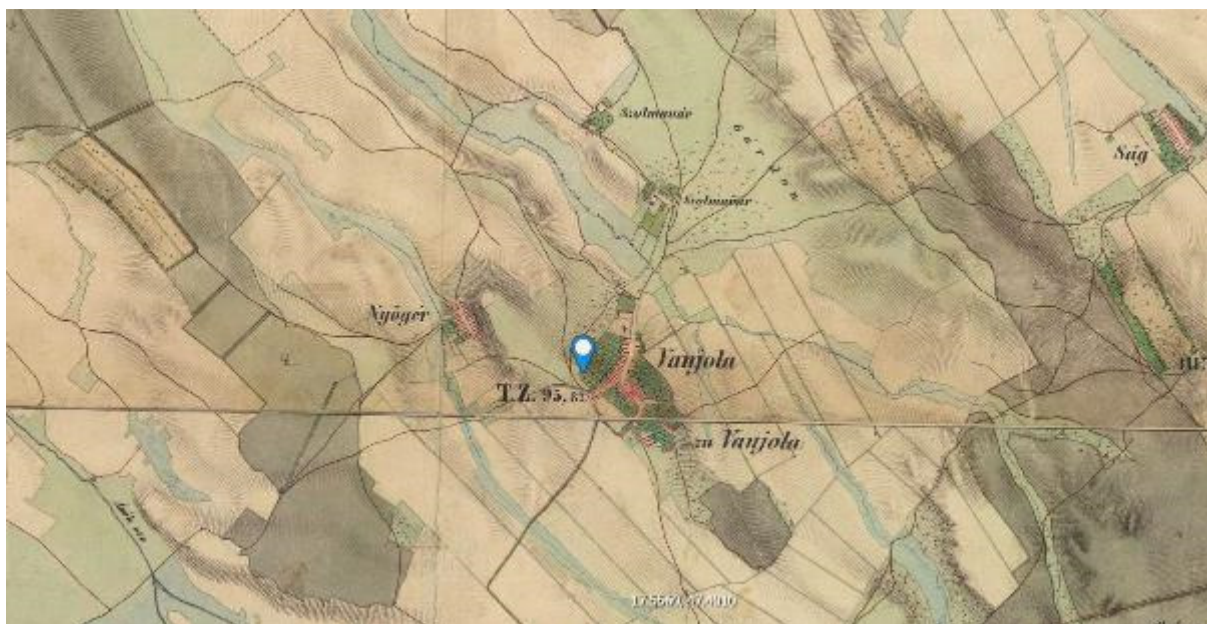
Dr. Belényesy Károly

régész, örökségvédelmi szakértő

4.3.5 Képek

1. kép Vanyola és Nyöger települések az Első Katonai Felmérés (1763-1787) térképlapján, forrás: Arcanum, <http://mapire.eu/hu/>

2. kép Vanyola és Nyöger települések a Második Katonai Felmérés (1806-1869) térképlapján, forrás: Arcanum, <http://mapire.eu/hu/>

Régészeti Lelőhelyek

3. kép Belterület (azonosító: 9513)

4. kép Gecsei útra dűlő (azonosító: 9514) és Gecsei útra dűlő II. (azonosító: 9516)

5. kép Felsőszalmavár (azonosító: 9515)

6. kép Felsőszalmavár II. (azonosító: 9517)

7. kép Felsőszalmavár III. (azonosító: 9518) és Felsőszalmavár IV. (azonosító: 9519)

8. kép Hosszú földek (azonosító: 9520)

9. kép Kúti-dűlő (azonosító: 9521)

10. kép Kúti-dűlő lelőhely kerámialelete (azonosító: 9521)

11. kép Hely- réti-dűlő (azonosító: 9522)

12. kép Hely- réti-dűlő II. (azonosító: 9523)

13. kép Hely- réti-dűlő II. lelete (azonosító: 9523)

14. kép Hely- réti-dűlő II. lelete (azonosító: 9523)

15. kép Felsőszalmavár V. (azonosító: 9524)

16. kép Gárdon (azonosító: 9525)

17. kép Pápanyögér - Kertekalja (azonosító: 9526)

18. kép Pápanyögér - Kertekalja (azonosító: 9526)

19. kép Kis-Vanyola (azonosító: 9527)

20. kép Kis-Vanyola II. (azonosító: 9528)

21. kép Mocsolya (azonosító: 9530)

5 ÉRTÉKLELTÁR – Műemlékek és helyi védelem alatt álló értékek

cím Kossuth L. u.	hrsz 272		M1.
rendeltetés Római katolikus templom	EOV Y 540540	EOV X 227730	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Általános műemléki védelem (5106 – 10556 – III. bírság kategória)			
<p>Bűnbánó Magdolnának szentelt barokk stílusú templom, mely 1737-ben épült egy alacsony dombra a település központjában. Eredetileg a korszak jellegzetes stílusjegyeit hordozta, de az 1800-as évek elején és végén is átalakították: előbb későbarokk, majd eklektikus stílusban. 1958 óta műemléki védettség alatt áll.</p> <p>Egyhajós, két boltszakaszos épület homlokzati toronnyal és félköríves szentéllyel. Homlokzata fehérre festett falsávokkal tagolt, körben főpárkány fut végig a hajó ereszmagasságában. Ablakai négyszögletes formájúak szalagkeretezéssel. Harangtornya gúla alakú palafedéssel, tetején latinkereszt.</p> <p>A templom körüli gyepesített területen, a bejárat előtt 2012-ben kőkeresztet állítottak, melyen a következő felirat olvasható: „ISTEN DICSŐSÉGÉRE EMELTETTÉK A VANYOLAI HÍVEK, 2012”</p>			
			

cím Pápanyögér - Széchenyi u.	hrsz 408		M2.
rendeltetés Római katolikus templom	EOV Y 539280	EOV X 228345	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Általános műemléki védelem (5107 – 10558 – III. bírság kategória)			
<p>(Szent István király templom) Vanyola Pápanyögér részén, az egyutcás kisközség központjában, az utca mellé épített templom.</p> <p>18. század végén épült klasszicizáló, későbarokk stílusban: részleteiben megjelennek az antik építészetre jellemző vonások. 1958-ban műemléki védettséget kapott.</p> <p>Egyhajós épület homlokzati toronnyal, rajta latin kereszt. Homlokzata falsíkokra tagolt. Harangtornyának ablaka félköríves záródású, alatta kör alakú ablak. Hajójának ablakai szalagkeretezésűek, enyhén íves záródással. Ereszmagasságában sárgára festett főpárkány húzódik végig az épületen. Kis kertjében fenyők, bejárata előtt kőkereszt található. Kertje kő lábazatú vaskerítéssel van körbekerítve.</p>			
			

cím Vajda Péter u. 44.	hatsz 38/1		M3.
rendeltetés Vajda Péter szülőháza	EOV Y 540495	EOV X 227902	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Műemlék (5108 – 10557 – I. bírság kategória)			
<p>A 19. századi reformkor egyik nagy alakja volt Vajda Péter. 1972-ben róla nevezték el az általános iskolát, szülőházát múzeummá alakították.</p> <p>Utcafrontra, oldalhatárra épített, hosszúház, melynek jellemzői: Utcára néző homlokzat: vakolt, fehérre festett, lábazata nincs más színnel elkülönítve. Oromfalas homlokzat, vízszintesen az ereszvonala magasságában cserépfedéssel ellátott főpárkány tagolja. Oromháromszöge négyszögletes záródású, benne két keskeny padláslyuk. Két ablak, egy bejárati ajtó: kétszárnyú, hármass üvegosztású fa ablakok, felettük vakolt szemöldökpárkány, könyöklőpárkány nincs. Fa bejárati ajtó, előtte egy téglából rakott lépcsőfok. Homlokzata lizénákkal mezőkre tagolt, három emléktábla van elhelyezve: „FELÚJÍTOTTA VANYOLA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA A NEMZETI KULTURÁLIS ALAP TÁMOGATÁSÁVAL 2006.” • „E házban született VAJDA PÉTER a természet és függetlenség dalnoka 1808 január 20-án Emlékének a PÁPAI JÓKAI KÖR 1898.” • „FELÚJÍTTATTA A VESZPRÉM MEGYEI TANÁCS, AZ ORSZÁGOS MŰEMLEKI FELÜGYELŐSÉG ÉS A KÖZSÉGI KÖZÖS TANÁCS 1988.” Kerítés: tömör, vakolt, fehérre festett kerítés cserépfedéssel, függőleges fa deszkázatú kétszárnyú kapu. Tornác: lakóház udvarra néző oldalán tornác, négyzetes pillérekkel, íves záródással. Tető: nyeregtető cserépfedéssel, tornác feletti hosszanti oldalán padláslyukak. Melléképülete nincs.</p>			
			

cím Lovászpatonára vezető út mellett	hrsz 701		M4.
rendeltetés Szalmaváry-sírkápolna	EOV Y 541217	EOV X 228796	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Műemlék (11173 – 11668 – II. bírság kategória)			
<p>Lovászpatonára felől érkező a település északkeleti határában, az alsószalmavári elágazásnál találjuk a Szalmavári sírkápolnát a volt temető területén, bekerítetlenül. A vadregényes környezetben szabadon álló, centrális, nyolcszög alaprajzú, kupolás, vakolatlan téglapépületet Szalmavári Kovács János táblabíró leszármazottai építették a családnak neoreneszánsz stílusban, 140 évvel ezelőtt. A kápolna alatt 7 sugárirányú sírkamrát tartalmazó kriptá található. Az épülettömeghez DNy irányban alacsonyabb, nyeregtetős épületrész csatlakozik. Mindkét épülettömegnek horganyzott acéllemez fedése van.</p> <p>Az évek során az országos védelem alatt álló épület állapota jelentősen leromlott: kifosztották, feldúlták, kriptáját meggyalázták. Jelenleg rendkívül romos, felújításra szorul.</p> <p>Vanyola Község Önkormányzata mindent megtesz az épület megmentéséért. Már elkészültek a felújításhoz szükséges építészeti tervek. A falu vezetése bízik abban, hogy a valaha itt nyugvó Szalmavári Kovács családtagok - köztük Böröllei Nagy Szabó Ignác országgyűlési képviselő, az 1848-49-es szabadságharc aktív résztvevője, valamint Marosi Máday Izidor közgazdasági és gazdasági író, a magyar mezőgazdasági fejlődés élharcosa- méltó körülmények között valóban örök nyugalomra lelnek itt.</p>			
			

cím	hrsz 702/2		Mk1.
rendeltetés Szalmaváry-sírkápolna műemléki környezete	EOV Y	EOV X	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Műemléki környezet (11173 – 12819)			
<p>A Veszprém Megyei kormányhivatal, Veszprémi Járási Hivatal adatszolgáltatása szerint a tárgyi műemléki környezet a Szalmaváry Sírkápolna telkével északról határos 702/2 hrsz-ű telek területét jelenti.</p> <p>A műemléki környezet a védetté nyilvánított műemlékkel közvetlenül határos ingatlanokat, valamint a közterületrészek és a közterületrészekkel határos ingatlanokat jelenti, de nem automatikus módon. Az egyes védett épületek konkrét környezetét a műemléket védetté nyilvánító rendelet írja le.</p>			
			

cím Petőfi u. 23.	hrsz 303		H1.
rendeltetés Lakóház	EOV Y 540315	EOV X 227590	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Helyi védett épület			
<p>Oldalhatárra épített, előkerttel rendelkező hosszúház, melynek jellemzői: Utcára néző homlokzat: vakolt, fehérre festett dísztelen homlokzat, rajta egy három osztású fa ablak könyöklőpárkánnyal. Kerítés: Tömör, falazott lábazatú vaskerítés, kapujait téglából rakott, négyzetes oszlopok veszik körül. Az épület előtt 3-4m széles előkert található. Az előkert és szomszédos telek közti kerítés tömör, fehérre festett, benne enyhén csúcsíves vakablak, mely emlékhelyként szolgál: a fa keretezésű üveglap borítás mögött kereszt és mécsesek kapnak helyet. Tornác: lakóház udvarra néző oldalán mellvéd nélküli tornác, négyzetes pillérekkel, egyenes gerendazárással. Tető: kontyolt tető cserépfedéssel, tornác feletti oldala előtető funkciót ellátva túlnyúlik. Csatlakozó, lakóház mögé közvetlenül épített és szabadon álló melléképületei is vannak.</p>			
   			

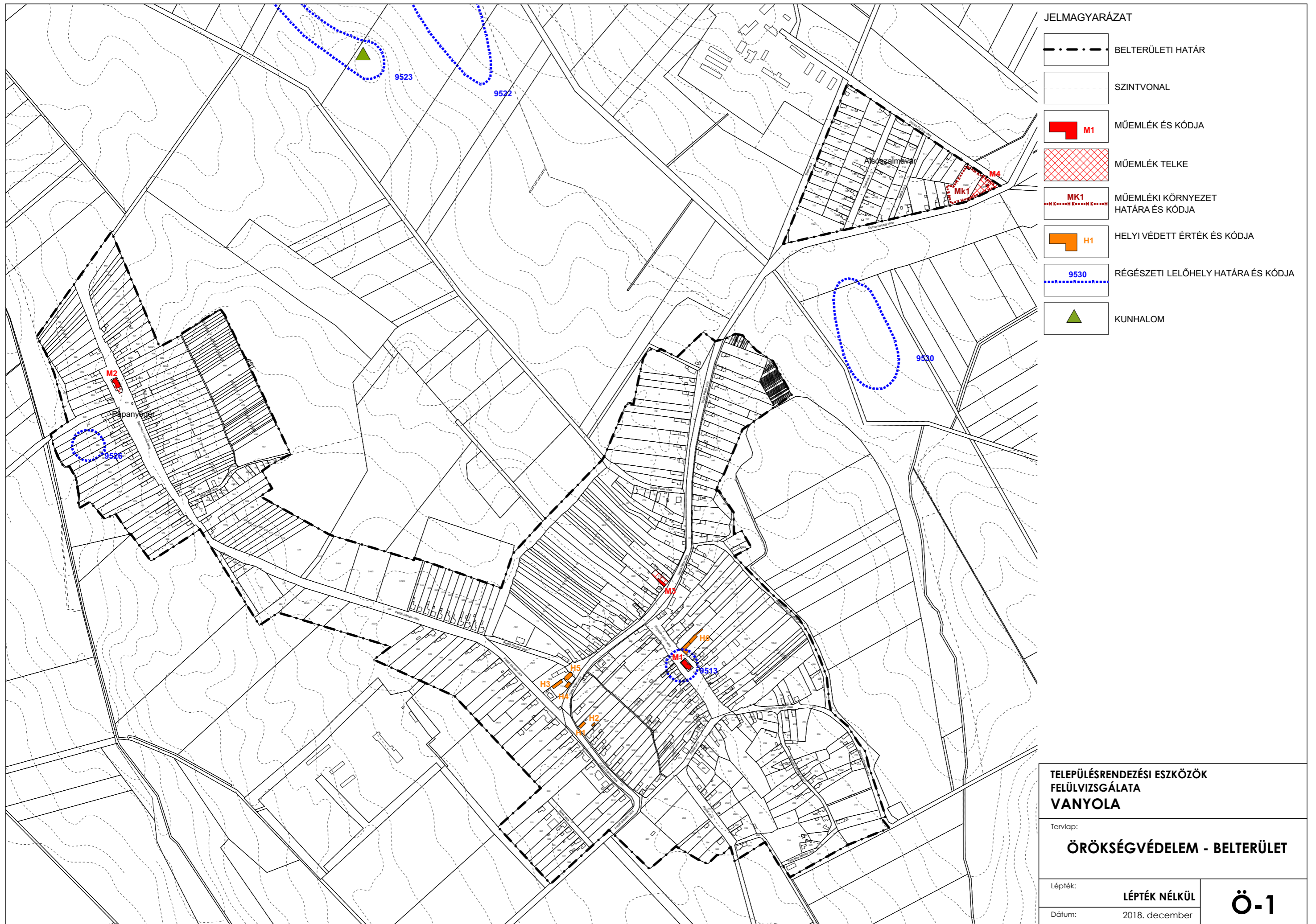
cím Petőfi u. 23.	hrsz 303		H2.
rendeltetés Gazdasági épület	EOV Y 540332	EOV X 227593	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Helyi védett épület			
<p>Korábban gazdasági épület, vagy nyári konyha funkciót tölthetett be, vagy újonnan épített épület.</p> <p>Homlokzata szimmetrikus, oromfalas, vakolt, fehérre festett. Középtengelyében fa, táblás, kétszárnyú bejárati ajtó, mellette kétoldalt fa, egyszárnyú, hármás üvegosztású ablak. Nyílászárók körül íves záródású vakolt keret. Oromzata dísztelen, formája barokk motívumra emlékeztet, középen apró kör alakú nyílás kap helyet.</p> <p>Tető: nyeregtető cserépfedéssel, téglából épített kémény.</p>			
			

cím Vajda Péter u. 4.	hrsz 77/3		H3.
rendeltetés Lakóház	EOV Y 540259	EOV X 227680	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Helyi védett épület			
<p>Telekhatárra épített hosszúház, melynek jellemzői: Udvarra néző hosszú homlokzata: Vakolt, fehérre festett, dísztelen. 4-5 ajtó és 3-4 ablak. Rövidebb oldalai oromfalas kialakításúak. Tornác: lakóház udvarra néző oldalán tornác, négyzetes pillérekkel, 7 db boltív íves gerendazárással. Oszlopainak lábazata szürkére festett, Tető: Nyeregtető cserépfedéssel, tornác felőli oldalán három padláslyuk, átellenes oldalon téglából épített három kémény.</p>			
			

cím Vajda Péter u. 4.	hrsz 77/3		H4.
rendeltetés Paplak	EOV Y 540282	EOV X 227678	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Helyi védett épület			
<p>Utcavonalra épített lakóház, melynek jellemzői: Utcára néző homlokzata: vakolt, fehérre festett, lábazata szürkére festett. Homlokzata szimmetrikus, 5 ablak van rajta: cserélt, műanyag, egyszárnyú nyílászárók enyhén íves záródású nyílásokban. Alattuk a teljes utcai homlokzaton végigfutó vakolatpárkány. Ablakok felett íves szemöldökpárkány. Udvarra néző homlokzatán egyszerű ajtó. Oromfalai üresek, dísztelenek, macskalépcsős kontúrkiképzésűek. Kerítés: Többféle; Paplak mellett közvetlenül azzal egybeépített tömör kerítés, vakolt, fehérre festett. Kapu mellett falazott oszlop, a lakóház felé eső oldalán áttört, rácsos fa kerítés fa oszlopokkal. Tornác: nincs. Tető: Utcával párhuzamos gerincű nyeregtető cserépfedéssel, téglából épület kémény.</p>			
			

cím Vajda Péter u. 4.	hrsz 77/3		H5.
rendeltetés Evangelikus templom	EOV Y 540284	EOV X 227699	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Helyi védett épület			
<p>Az eredeti templom 1786-ban épült, 1790-ben szentelték fel. Szintén ekkor épült a mellette álló iskola, a lelkész és a tanító lakása. Az évszázadok alatt a templom többször megújult: egyes részei leégtek, harangjait háborús okokból elvitték, mai felszereltsége hosszú évek anyagi gyűjtésének köszönhető. A templomot 2014-ben felújították, ekkor a teljes tetőszerkezetét is újjáépítették.</p> <p>Egyhajós, homlokzati tornyos, toronysisakján kettős kereszt. Homlokzata világos színű, lábazata szürkére festett. Bejárati ajtaja díszes, kétszárnyú fa ajtó, felette délköríves bevilágító négy körcikkre osztva. Ajtó felett emléktábla: „E SZENT HAJLÉK UJITTATOTT 1885dik ÉVBEN – RENOVÁLVA 1957”</p> <p>Ablakai magas, félköríves záródásúak.</p> <p>Templom előtti kertrész áttört, rácsos fa kerítéssel körbekerített, körülötte parkszerűen kialakított gyepesített felület.</p>			
			

cím Kossuth L. u. 10.	hrsz 179		H6.
rendeltetés Plébániaház	EOV Y 540543	EOV X 227762	
védelem (törzsszám – azonosító – bírság kategória): Helyi védett épület			
<p>Utcafrontra, oldalhatárra épített lakóház, melynek jellemzői: L alakú alaprajzi elrendezés Utcára néző homlokzata: vakolt, halvány sárgára festett, lábazata szürkére festett. Lizénákkal 5 mezőre osztott, minden mezőben egy ablak: Kettős, fából készült kétszárnyú, hármastüskés üvegosztású ablakok. Lábazati sávban három szellőző. Kerítés: magas, tömör kerítésben műanyag bejárati ajtó, előtte egy lépcsőfok. Fém, kétszárnyú kapu. Tető: Bejárat felőli oldalon az utcával párhuzamos gerincű nyeregtető, az épület másik szélén kontyolt tető, palafedés. Utca felőli oldalán két padláslyuk. Csatlakozó, lakóház mögé sorolt melléképülete van.</p>			
			

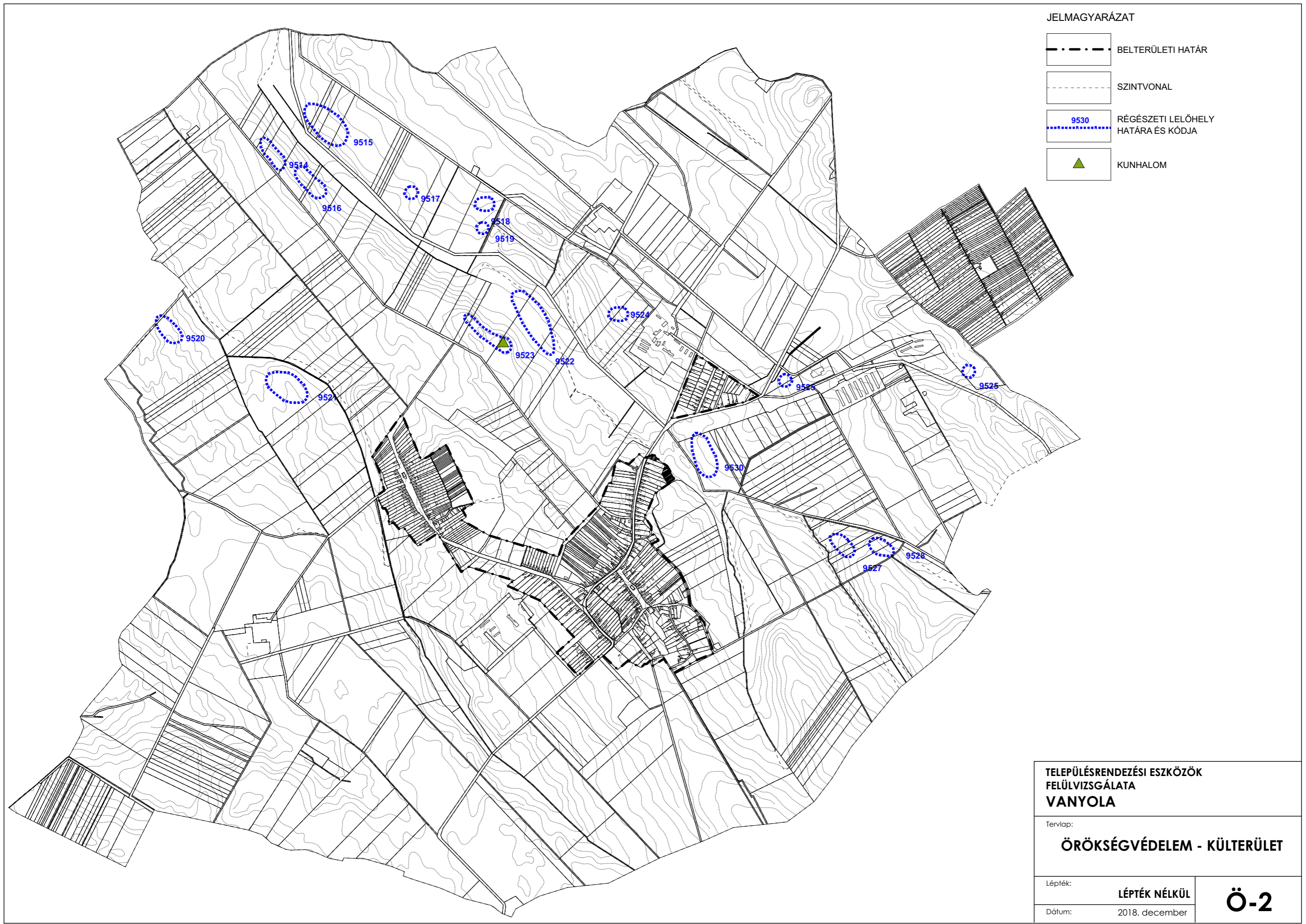

JELMAGYARÁZAT

- BELTERÜLETI HATÁR
- SZINTVONAL
- M1 MŰEMLEK ÉS KÓDJA
- MŰEMLEK TELKE
- MK1 MŰEMLEKI KÖRNYEZET HATÁRA ÉS KÓDJA
- H1 HELYI VÉDETT ÉRTÉK ÉS KÓDJA
- 9530 RÉGÉSZETI LELŐHELY HATÁRA ÉS KÓDJA
- KUNHALOM

**TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK
FELÜLVIZSGÁLATA
VANYOLA**

Tervlap:		ÖRÖKSÉGVÉDELEM - BELTERÜLET
Lépték:	LÉPTÉK NÉLKÜL	Ö-1
Dátum:	2018. december	

JELMAGYARÁZAT

- BELTERÜLETI HATÁR
- SZINTVONAL
- 9530 RÉGÉSZETI LELŐHELY HATÁRA ÉS KÓDJA
- KUNHALOM

TELEPÜLÉSRENDÉZÉSI ESZKÖZÖK
FELÜLVIZSGÁLATA
VANYOLA

Tervlap:
ÖRÖKSÉGVÉDELEM - KÜLTERÜLET

Lépték: **LÉPTÉK NÉLKÜL**

Dátum: 2018. december